

Zwãżenié prasłowiańszégò „ę” w słowach tipù wicy –wiący

Zwãżenié prasłowiańszégò „ę”, co nie przeszło w „ã” w „i” abò „ë” je baro stôrą kaszëbską znankã. Pierszã wiédzã mómë ò tim ju z 1402 rokù. W nôstarszim pisónym zabëtku kaszëbiznë nazwónym „Dutki brzeskie” spisónym w Brzescu Kùjawsczim nalôżómë prawie tã kaszëbską znankã. Stąd prof. Hanna Pòpòwskô-Tabòrskô ùzna, że nen dokùment spisòł Kaszëba.

Ò tim, że je to baro stôrô znanka swiôdchi to, że spòtikómë téż w nazwach wsów. Mómë tej „Gościcino” (kasz.: Gòscëcëno) zamiast „Gościęcino”, mómë „Sulicice” (kasz.: Sëlëcëce), zamiast „Sulęcice”. Nen proces zajistniòł téż w taczich nazwach, jak: Jeldzëno, Lubòcëno i czile jinszych, chòc dzysdniowi jich pòlsczi zòpis òstòł przez wieczy zniesztòłcony.

Żlë chòdzy ò òbecnosc ny znanczi na Kaszëbach, tej mòżemë wëróżnic trzë òrtë. Znanka ta nôbarzi je żëwò na nordze Kaszëb i to le tam, dze mómë bëlaczenié. Na ògle mòżna rzec, że je to òbjim pùcczégò krézu. Je tam dzél wicy (wiący) przëkładów ji ùżëcò, jak dze jindze. Temù pierszé karno tëch słów, to są te, chtërne są le tam ùżiwóné, a dze jindze nie są znóné. Jich òbecnosc w tekstach lëteracczich (wiele spòtikómë jich w dokòzach Jana Drzëzdżona) traktowac przënòlégò jakno stilizacjã w lëteracczi kaszëbiznie. Hewò są przëkładë:

- pisc (piãsc),
- pińc (piãc), pincdzesat,
- ksydz (ksądz),
- swicëc (swiãcëc) i pòchòdné,
- dzëkòwac (dzãkòwac) i pòchòdné,
- cyc (cąc) i pòchòdné (scyc, zacyc, przëcyc, òdcyc, etc),
- dic (dąc) i pòchòdné,
- dzic (dząc) i pòchòdné,
- jiczëc (jãczëc) i pòchòdné,
- jic (jąc) i pòchòdné (òbjic, òdjic, pòdjic, wëjic, ùjic, rozjic, etc),
- klic (kląc) i pòchòdné
- trzisc (trzãsc) i pòchòdné
- wizc (wiãzc) i pòchòdné,
- przisc (przãsc) i pòchòdné,
- wyc (wząc) i pòchòdné (zawzyc, ùwzyc, ect),
- żic (żąc) i pòchòdné (wëżic, zeżic, etc),
- rzidzëc (rzãdzëc) i pòchòdné.

Drëdżë karno słów to są taczé, co są znóné wiele szerzi, jak le w pùcczim krézu. Te słowa bédëjã stosowac w lëteracczi kaszëbiznie fakùltatiwno. Jedna i drëgò fòrma je dobrò. Są to taczé hewò słowa:

- wicy - wiący (to słowò je baro czãsto ùżiwóné w òbù pòstacjach)
- mitczy (miãtchi)
- zyb (zãb) w znaczeniù „ziãb”

- jastrzib (jastrzȧb), Jastrzëbiôk i pòchòdné,
- przësëga (przësãga),
- przësyc (przësȧc), przësëgac, przësëgnȧc,
- zmitczëc (zmiãkczëc)
- zwikszëc (zwiãkszëc) i pòchòdné
- wëprzic (wëprzȧc), wëprzëgac, wëprzëgnȧc
- klëknȧc (klãknȧc) i pòchòdné
- jikac (jȧcac) i pòchòdné,
- celëca (celãca),
- dzëwczëca (dzëwczãca),
- drzëwiëca (drzëwiãca),
- ksążëca (ksążãca).

Trzecé karno tëch słów nôleżi do baro pòpùlarnëch na całëch Kaszëbach. Jich je wierã nômni, ale znóné sȧ colemȧło wszãdze, temù bédëjȧ je preferowac w lëteracczi kaszëbiznie, a fòrmȧ z „ȧ” traktowac jakno jȧzëkòwȧ stilizacjȧ. Sȧ to sȧwa:

- wic (wiãc) w znaczeni kù „więc, zazwyczaj”
- midzë,
- sygnȧc, sëgac i pòchòdné,
- cygnȧc, cëgac i pòchòdné.

Eùgeniusz Prëczkòwsczi